

Håkon Markovic

Konsekvenser av barnefattigdom og barnevernets rolle

Consequences of child poverty and the role of child protection

Bacheloroppgave i Barnevern
Veileder: Joachim Vogt Isaksen
Mai 2023

Sammendrag

Denne oppgaven handler om barnefattigdom. Oppgaven drøfter konsekvenser av barnefattigdom og hvordan barnevernstjenesten belyser denne problemstillingen. Litteraturstudie er metoden som er benyttet for teori og forskning. All data er hentet fra fagbøker og tidsskriftartikler gjennom søkemotorer som Oria og Google. Problemstillingen i denne oppgaven blir drøftet gjennom tidligere forskning gjort i barnevernstjenesten, skolen og gjennom fritidsaktiviteter og dette blir belyst med relevant teori. Disse blir presentert gjennom forskningsartikler som er publisert i relevante tidsskrifter. Jeg har valgt å avgrense problemstillingen der jeg fokuserer på konsekvenser av fattigdom og ressurser, og dette i lys av barnevernets rolle. Oppgaven presenterer en side av barnevernstjenesten der fattigdom ofte blir utelukket i samtaler hvis det ikke blir presentert i en bekymringsmelding. Dette kan føre til at tiltakene som blir vedtatt i en familie kan føles som meningsløse uten resultater. Videre presenterer jeg viktigheten av fritid og hvordan dette er en uformell læringsarena for barn. Oppgaven viser også til tidligere forskning på sammenheng mellom familie ressurser og prestasjoner på skolen. Barns rett til fritidsaktiviteter blir også belyst og presentert gjennom barnekonvensjonen og lovverk i Norge.

Abstract

This topic is about child poverty. The task discusses the consequences of child poverty and how child welfare services highlight this issue. The method used for theory and research is literature study. All data is taken from textbooks and search engines such as Oria and Google. The problem in this assignment is discussed through previous research done in child welfare services, schools, and through activities, and this is supplemented with relevant theory. These are presented through research articles published in relevant journals. I have chosen to narrow the problem down to focusing on the consequences of poverty and resources, and this in light of the role of child welfare services. The task presents a side of child welfare services where poverty is often excluded in conversations if it is not presented in a report of concern. This can lead to support measures given to a family feeling meaningless without results. Furthermore, the task presents the importance of leisure time and how this is an informal learning environment for children. The task also refers to previous research on the relationship between family resources and academic achievement. Children's right to leisure activities is also highlighted and presented through the Convention on the Rights of the Child and legislation in Norway.

Innhold

1.0 Innledning.....	4
1.1 Problemstillingens relevans for en barnevernspedagog	4
1.2 Oppgavens oppbygning	6
1.3 Avgrensning	6
2.0 Metode.....	7
2.1 Forforståelse	7
2.2 Kildekritikk.....	8
3.0 Begrepsavklaringer.....	8
3.1 Utvikling.....	8
3.2 Velferd og velferdstjenester	9
3.3 Sosial kapital	9
4.0 Teori og tidligere forskning.....	10
4.1 Fattigdom.....	10
4.2 Tidligere forskning på fattigdom i barnevernet.....	13
4.3 Hvordan spiller fattigdom og ressurser en rolle i skolesammenheng?.....	16
4.4 Viktigheten i barns deltakelse i fritidsaktiviteter.....	17
4.4.1 Hva styrer valg av aktivitet?.....	18
4.5 Barns rett til fritidsaktiviteter	19
4.5.1 I lys av Norsk lov	20
5.0 Diskusjon.....	21
5.1 Barnevernets rolle.....	21
5.2 Hvordan fanges fattigdom opp i barnevernet?	22
5.3 konsekvenser	22
5.4 Hvordan kan dette forbedres?.....	23
6.0 Oppsummering og avslutning.....	24
7 Litteraturliste	26

1.0 Innledning

Denne oppgaven handler om hvordan barnefattigdom har en påvirkning på utviklingen til et barn, og hvordan barneverntjenesten jobber for å redusere negativ utvikling. I 2021 var det rundt 110 700 barn som tilhørte en husholdning med vedvarende lave husholdningsinntekter og dette tilsvarer rundt 11,3 prosent av alle barn under 18 år. Med vedvarende menes det en husholdning som har hatt inntekt under lavinntektsgrensen i gjennomsnitt over minst en treårsperiode (Statistisk sentralbyrå, 2023). Denne statistikken har endret seg de siste årene ut ifra hva slags politikk som får gjennomslag og disse påvirker barnefamilier i Norge. Barnefattigdom er et økende problem og dermed noe barnevernstjenesten har et ansvar for i barnefamilier. Problemet ligger i at fattigdom er ofte tabubelagt å snakke om der barn og foreldre ofte snakker vekk problematikken i familiens økonomiske vansker. Fattigdom har en stor påvirkning på ensomhet, mobbing, sosial isolasjon og svake skoleprestasjoner. Alle disse områdene forekommer i større grad i lavinntektsfamilier enn i andre familier. Familier som mottar sosiale tjenester over en lengre periode er spesielt utsatt (Bergheim & Rugkåsa, 2020, s. 159). Selv med et land som har god offentlig økonomi med lav arbeidsledighet og gode velferdsordninger er det fortsatt et mindretall av familier som ligger bak økonomisk (Brodtkorb & Rugkåsa., 2019, s. 169). Grunnen til at jeg har valgt denne problemstillingen som et tema kommer av hvor mange barn under 18 som lever i en husholdning med lave inntekter og hvordan dette er svært viktig for min utdanning som barnevernspedagog og min rolle i barns utvikling. I denne oppgaven vil jeg synliggjøre fattigdom og hvordan dette kan påvirke barn, barnefamilier og den rollen barnevernstjenesten spiller når det kommer til hvordan det er tabubelagt i Norge. Et av områdene jeg setter søkelys på er organisert fritidsaktiviteter rundt fattigdom og hvorvidt dette er lovfestet i barnekonvensjonen og Norske lover. Utviklingen til barn og tiltak fra barnevernet vil bli diskutert i lys av både tidligere forskning og teori rundt disse områdene.

1.1 Problemstillingens relevans for en barnevernspedagog

I denne oppgaven er problemstillingen hvordan fattigdom i en familie kan påvirke barnets utvikling og hvordan dette er relevant for en barnevernspedagog. Selve yrket barnevernspedagog kan jobbe med mye forskjellig som saksbehandlere, miljøterapeuter ved institusjon og oppsøkende ungdomsarbeidere. Det som er felles ved disse typiske

arbeidsområdene er at det er rettet inn mot barn som er på ulike måter utsatt eller er i sårbare faser i livet. Det som er viktig er at barnevernspedagogen skal kunne sitte på kunnskap som innebærer å kunne forstå hva slags sårbarhet en unge er utsatt for og hva dette innebærer for barnet, og kunne drøfte hjelpetiltak som kan skape en bedre livssituasjon. Barnets beste står i sentrum og det er viktig for oss når vi er nyutdannet å kunne se barns og unges livssituasjon i et helt bilde (Studsørød et al., 2020, s. 25).

Selve barnevernets hovedoppgave ligger i §1-1, første ledd i barnevernloven og den lyder slik at barn og unge som lever «under forhold» som kan «skade deres helse og utvikling» skal få «nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse». Med dette innebærer det at barnevernstjeneste skal se barnets totale omsorgssituasjon i et helhetlig bilde og kartlegge forhold som kan påvirke barnet negativt (Studsørød et al., 2020, s. 140). Med dette er barnevernstjenesten lovpålagt å sikre barn som vokser opp i forhold som kan skade deres utvikling. Videre er §3-1, første ledd svært viktig i denne oppgaven ettersom det stiller et krav om at «barnevernet skal tilby og sette i verk hjelpetiltak» når barnet har «et særlig behov for hjelp» på grunn av «omsorgssituasjonen». I tillegg er det spesifisert at hjelpetiltaket «skal være egnet» til å kunne møte «barnets og foreldrenes behov» og kunne «bidra til positiv endring hos barnet eller familien (Barnevernloven, 2023)

I 2021 var det 41 789 barn som fikk en eller annen form for hjelpetiltak (Statistisk sentralbyrå, 2022). Hva slags tiltak som benyttes hos hvert enkelt barn varierer, men barnevernet har spesielt to tiltaksgrupper som er de mest vanlige. Disse er tiltak for å styrke foreldreferdigheter og tiltak for å styrke utviklingen til barnet. I denne bacheloroppgaven er det spesielt tiltaksgruppe to som er relevant som omhandler barns utvikling. Hvis man ser på tiltakene som ligger under denne kategorien så omhandler disse tiltakene økonomisk hjelp, barnehageplass, SFO/aktivitetsskole, fritidsaktiviteter og andre tiltak som styrket barnets utvikling (Christiansen & Kojan, 2020, s. 98). Dette er områder som barnevernet skal hjelpe til å bidra med i familier som ikke er ressurssterke og hjelpe barn som vokser opp i fattigdom. Gjennom tiltak vil barnevernet kunne hjelpe med økonomisk støtte til idrett, hobbyer og materialistisk hjelp til utstyr.

1.2 Oppgavens oppbygning

Denne oppgaven vil starte med en kort redegjørelse av problemstillingen og hva slags relevans den har for en barnevernspedagog. Her vil barnevernets hovedoppgave bli redegjort i lys av lovverket og hvorfor dette er relevant på dagsordningen. Videre vil jeg utdype hvordan jeg har avgrenset oppgaven min rundt problemstillingen og hvorfor jeg har valgt det. Metoden for datainnsamling vil også bli belyst sammen med hva slags kildekritikk jeg har fokusert på. Deretter vil teori rundt problemstillingen bli fremstilt med begreper som er relevant i diskusjonen og drøftingen. Drøftingen vil i hovedsak bli presentert med et fokus på tre områder rundt fattigdom. Det vil bli sett i lys av barnevernets rolle rundt fattigdom, deretter viktigheten rundt ressursene til familier og hvordan dette spiller en rolle i skolen og fritidsaktiviteter. Diskusjonen vil se på risikoer rundt barnefattigdom og hva de kan innebære. Deretter vil den avslutte med rettslige grunnlag i lys av fritidsaktiviteter og avslutte med en oppsummering.

1.3 Avgrensning

Selve begrepet økonomi rundt barn kan ha mange betydninger. Dette kan være hvordan institusjoner har opp til rundt 14 000 kr i driftsutgifter per dag for hvert barn på en institusjon og hvordan politiske og økonomiske interesser påvirker oppholdet til en ungdom på institusjon (Statistisk sentralbyrå, 2022). Barn blir utsatt for økonomiske forhold som påvirker dens utvikling i forskjellige arenaer enten de bor hjemme hos sin familie eller i et fosterhjem eller på institusjon. I denne oppgaven har jeg valgt å sette søkelys på familier som er under oppfølging av barnevernstjenesten og sliter med fattigdom. Videre har jeg valgt å se på hvordan dette kan påvirke hvordan barnet utvikler seg som et individ og hvordan ressurser spiller en rolle i fritidsaktiviteter og skole. Grunnen til at jeg har valgt å fokusere på dette er at nettopp økonomi i et perspektiv av barnets utvikling er veldig bredt og kan omhandle mange ulike ledd i livet til et barn. Dermed har jeg valgt å ikke fokusere på det økonomiske aspektet på en institusjon eller et fosterhjem og hvordan dette påvirker barn. Grunnen til at jeg nevner disse problemstillingene også er nettopp for disse er relevante for min utdanning som barnevernspedagog. Jeg ønsker heller å ha et fokus på hvordan fattigdom i familien påvirker utviklingen til et barn. Tiltak er en stor rolle for forebyggende arbeid i barnevernstjenesten og temaet barnefattigdom er svært relevant i forhold til barnevernets rolle.

2.0 Metode

I denne oppgaven er litteraturstudie benyttet som en metode for å kunne samle inn litteratur til å besvare oppgavens problemstilling. Metode betegnes som hva du benytter deg av for å kunne følge en vei til et mål (Dalland, 2021, s. 56). Litteraturstudie som en metode betyr at det finnes allerede informasjon som man trenger til oppgaven. Denne oppgaven er basert på en litteraturstudie og med dette betyr det at målet er å benytte litteratur som allerede finnes rundt denne problemstillingen for å kunne fastslå det som allerede eksisterer. Ettersom denne oppgaven skulle skrives som en litteraturstudie er kun sekundærkilder benyttet. Dette betyr at jeg har kun benyttet kilder som er sekundært og tatt ut viktige punkter fra denne kilden (Dalland, 2021, s. 156). For å finne litteraturer til denne oppgaven har jeg benyttet meg av vitenskapelige artikler, fagbøker og statistikk fra SSB. Disse kildene har jeg funnet ved å søke gjennom NTNU oria og søkemotorer som google. Gjennom å benytte meg av begrepet «fattigdom» i søkemotorene har jeg funnet tidligere forskning og teori som går inn på temaet. Videre har jeg benyttet meg av «utvikling» og «barnefattigdom» som begreper for å finne relevante kilder til min oppgave.

2.1 Forforståelse

Det er viktig å presisere hva slags fordom eller forforståelsen man sitter med før man går inn på et tema i en undersøkelse. At man har en fordom betyr at man har en dom på forhånd av noe, altså at man sitter med en mening om det man skal undersøke. Forforståelse går inn på at man har tanker om et tema allerede og det er viktig at dette ikke påvirker hvordan man arbeider og alle personer er preget av sine synspunkter og verdier om ulike temaer. (Dalland, 2021, s. 60). Jeg har selv vokst opp i Norge som barn i en familie som har vært økonomisk svakere enn de rundt meg. Dette har gjort at jeg har min egen forforståelse rundt fattigdom og min egne erfaring av barnefattigdom ved å vokse opp med min mor alene med mine to brødre. Ved at jeg sitter på mine egne fordommer rundt denne problemstillingen kan påvirke de kildene og de vitenskapelige artiklene jeg har benyttet meg av. Det er vanskelig for meg å si om min egen forforståelse har påvirket hvordan min data har blitt samlet inn og hvordan mine valg av kilder kan påvirke hva slags retning problemstillingen går mot. Det er viktig å presisere dette ettersom disse faktorene kan ha en påvirkning på hva slags kilder jeg har valgt å benytte meg av. Dette

er noe jeg har gjort meg bevisst på i forkant slik at oppgaven i minst mulig grad blir påvirket av de fordommene og forforståelsene jeg sitter på rundt tematikken.

2.2 Kildekritikk

Det har vært viktig for meg at standarden på litteraturen har vært på et høyt faglig nivå og det er på lik linje med utdanningen jeg tar. Dette har vært utført ved å sammenligne kildene sammen med fagbøkene jeg har selv hatt på min utdanning. For å vise til begreper har pensumlitteratur vært benyttet ettersom de bøkene er rettet mot barnevernspedagoger. Jeg har fokusert på å bruke oppdaterte kilder som er relevante for nåtidens utvikling av barn og dette er grunnet at utviklingsteorier hos barn er i stadig endring. Barnevernsfaglig arbeid er ferskvare og med dette er de nyeste og mest oppdaterte kildene relevante for mitt fagfelt. Ved at jeg har benyttet meg av kun sekundærkilder så kan dette påvirke hvordan primærkildene til andre fagpersoner blir fremvist. Dette har jeg vært bevisst på og hatt et stort fokus ved å se på referansene til mine kilder. Ved å se på de kildene som mine fagartikler og forskningsartikler benytter kan jeg også sikre meg at dataen jeg innhenter er gode. Selv om jeg har hatt et fokus på å samle inn nyere data så har jeg blitt nødt til å benytte meg av eldre forskningsartikler på noen områder, grunnet at det ikke var nyere forskning tilgjengelig.

3.0 Begrepsavklaringer

I denne delen vil jeg redegjøre for noen av begrepene som vil benyttes i oppgaven og senere vil andre begreper bli presentert og forklart i en større setting. Dette er for å kunne gi en forståelse av noen av begrepene som blir benyttet i oppgaven og få en kontekst av hva de betyr ettersom de vil ikke bli forklart gjennom teksten.

3.1 Utvikling

Selve begrepet utvikling er endring og tilpasning hos et individ. Dette kan defineres som en tidskrevende prosess, der man går igjennom endringer i strukturer og fungering og dette er et

resultat av de biologiske og miljømessige forholdene vi eksponeres for over tid. Som barn har man mange like egenskaper, men det er også betydelige forskjeller hos individer og disse kommer i utviklingsforløpet. Gjennom å utvikle seg som barn vil man være en del av ulike oppvekstmiljøer og ulike kulturelle grupper som skaper et ulikt syn hos barn og unge (Tetzchner, s. 23). Gjennom de ulike stadiene i livet vil det forventes at et barn kan utføre ulike oppgaver eller utfordringer ut fra hva slags alder de er i. Dette kan være oppgaver som å kle på seg selv, vise høflighet og reise alene, og dette kalles for utviklingsoppgaver (Bø, s. 27). Utvikling spiller en spesielt stor rolle ettersom kjernen i utviklingsprosessen er at det skjer en transformasjon, at noe nytt kommer frem og det enkle blir til noe komplekst. Eksempler på dette er hvordan barn går fra minimalistiske leker i 4 års alderen til mer sosialt og strukturelt mer komplekse leker i senere alder. Dette er barn som er i utvikling og dette er noe som skjer over lengre tid og hos alle arter innebærer utviklingen en eller annen form for større selvstendighet og uavhengighet mot voksen alder (Tetzchner, s. 23).

3.2 Velferd og velferdstjenester

Hvis man snakker om begrepet velferd så betyr det kort forklart livskvalitet. I den norske settingen handler velferd om erfaringer som knyttes til ulike former for beskyttelse mot utrygghet, nød, personlig avhengighet, tap av helse og velferden. Selve begrepet handler også om den muligheten man har som individ til å kunne realisere sine verdier og sitt potensial og hva slags ressurser som gjør dette mulig i et samfunn. Eksempel på disse ressursene kan være utdanning og arbeid. Som nevnt handler velferd også om de mulighetene man har som et individ og dette går inn på hva den enkelte borger har rett på av offentlige tjenester og ytelser som skal styrke selvrealisering og selvstendighet. Disse tjenestene eller ytelsene en velferdsstat har utviklet kalles velferdstjenester (Brodtkorb & Rugkåsa., 2019, s. 123).

3.3 Sosial kapital

Sosial kapital kan man se på som en ressurs som finnes på forskjellige nivåer fra makro til mikro og fra samfunnsnivå til et individuelt nivå. Begrepet refererer som oftest til nettverk, felles normer og verdier, deltakelse i livet og nettverk. Selve begrepet har vært lite brukt når det kommer til relasjoner hos barn. Hvis man ser på begrepet sosial kapital fra et

statsvitenskapelig perspektiv så er organisasjonsdeltakelse og frivillig engasjement grunnplattformer for utvikling av sosial kapital. Gjennom å være en del av disse plattformene kan man skape fellesskap, tillit og normer, og dette er noe som bidrar til å få et sterkere bånd. Dette vil være positivt ved at man får også støttepersoner som vil hjelpe hverandre gjennom vanskelige situasjoner (Thorød, 2012, s. 5).

Man kan også se begrepet sosial kapital i Pierre Bourdieu sitt syn. Han knytter nettopp dette mot nettverk og nettverksforbindelser og dette settes inn i et maktperspektiv. Han mener videre at dette kan skape maktperspektiver som bidrar til sosial ulikhet. Gjennom en persons kamp i å få en sterk posisjon i et sosialt rom så vil dette bli definert ut i fra hvor stor tilgang en person har til sosial kapital (Thorød, 2012, s. 6).

4.0 Teori og tidligere forskning

I denne delen vil jeg først presentere begrepet fattigdom og tre områder der fattigdom er sentralt og hvordan man jobber rundt det. Disse tre områdene er hvordan barns erfaring med fattigdom blir fanget opp i NAV og barnevernstjenesten, hvordan den sosiale ulikheten spiller en rolle i skolen og fritid. Til slutt vil jeg presentere hvordan barn har rett på deltagelse i fritidsaktiviteter. Disse områdene vil bli presentert gjennom teori og tidligere forskning på områdene.

4.1 Fattigdom

Selve begrepet fattigdom er noe de fleste i verden har en oppfatning av. Hva som faktisk ligger i begrepet, vil variere fra person til person. Dette er et begrep som påvirkes ut ifra hva slags kontekst det benyttes i. Dette kan være fra ekstrem fattigdom der fokuset er på sult og sykdom, husløshet og en tilværelse av håpløshet. Denne forklaringen er en fjern virkelighet hvis man tenker på det i Norsk kontekst. Selve begrepet brukes rundt mennesker med mer begrensende levekårsproblemer og gjelder de som har svært lav inntekt og har levekår som skiller seg fra det gjennomsnittlige i en befolkning (Brodtkorb & Rugkåsa., 2019, s. 171). Noen mener at så lenge man har mat, hus og klær så er ikke fattigdom et av problemene man har, men dette vil variere fra hvor man lever i verden. Med dette er det viktig å se på fattigdomsbegrepet i

sammenheng med det samfunnet man lever i ettersom det må legges vekt i individets mulighet til å delta på lik linje med andre (Brodtkorb & Rugkåsa., 2019, s. 174).

Som nevnt i innledningen er det en betraktelig andel barn som vokser opp i fattigdom. Ved å ha vedvarende lavinntekt kan det medfølge en risiko for å havne i livssituasjoner med negative konsekvenser. Barnefattigdom er et alvorlig sosialt problem. I dagens samfunn oppleves det av mange moralsk galt at barn lever i fattige levekår. Det skal ikke forventes at barns sosiale stilling skal belaste dem, og det er urimelig å forvente av barn at de skal forsørge seg selv eller familien og ta vare på seg selv. Ved å vokse opp i fattigdom kan man få dårlige livsmuligheter i motsetning av de som vokser opp i en gjennomsnittlig familie. I samfunnet vi lever i vil barnefattigdom være en trussel for den velferden vi har bygd i fremtiden. Gjennom den økende pensjonsforpliktelsen i fremtiden er samfunnet avhengig at barn vokser opp til å realisere sine muligheter. I Norge i nyere tid har det vært et økende problem at barnefattigdom vokser som gjør dette svært relevant (Brodtkorb & Rugkåsa., 2019, s. 188). Barn som vokser opp i fattigdom vil oppleve materielle mangler, men forskning har også vist til at fattige har en økt sannsynlighet for å slite med sosiale, helsemessige og psykiske problemer (Brodtkorb & Rugkåsa., 2019, s. 192).

Ettersom denne problemstillingen handler om fattigdom i lys av barnefamilier, så er det viktig å nevne begrepet sosial arv. Selve begrepet sosial arv i Norge kan føres tilbake til den svenske psykiateren Gustav Jonsson. Teorien hans var at kriminalitet og andre avvik arves gjennom generasjoner. Han mente at det var et samspill mellom biologisk arv og sosial arv. Avvik som foreldre har, kan gjenspeiles i barna. Dette er en deterministiskforståelse av sammenhengen mellom oppvekst og voksenliv, altså at alt som skjer er årsaksbestemt. Ved å se på at velferdsavhengighet går i generasjoner kan det være andre forhold enn at foreldrene har vært avhengig av det. Dette er noe som kan dreie seg om mye mer enn klassebakgrunn eller hva slags livssjanser man har (Halvorsen et al., s, 188). Selv om dette er et deterministisk blikk på barnet og familien er det likevel mange som mener at det er en sammenheng. I spørsmålet om fattigdom går i arv er det gjort mye fattigdomsforskning. I samtaler med personer som arbeider med brukere i sosialtjenesten, hører man ofte at de har kontakt og har jobbet med to og tre generasjoner i den samme familien. I Norge blir det lagt stor vekt på å forhindre at denne sosiale arven går videre og dersom fattigdom er vanlig å arve videre, er dette en stor utfordring. Det

som gjør dette temaet vanskelig er at det krever store mengder data i kvantitative undersøkelser over flere generasjoner for å undersøke den sosiale arven. Selv om dette er vanskelig, finnes det noen studier på dette temaet. I en studie av barn som kommer fra sosialhjelpsmottakere ble det undersøkt om det var større risiko for å bli fattig som voksen hos barn som vokste opp i en familie som mottok sosialhjelp. I denne studien fant forskerne ut at det var fire ganger så høy sannsynlighet for barn å motta sosial hjelp i voksen alder hvis de vokser opp i en familie som mottar dette. Selv om det er andre faktorer som utdanningsnivå, kjønn og sysselsettingsstatus, er barn fra familier som mottar sosialhjelp overrepresentert (Brodtkorb & Rugkåsa., 2019, s. 193). Det er også studier som går inn på temaet vedrørende inntektsfattigdom og hvordan dette går i arv. Det som er viktig å nevne er at selv om barn fra familier som mottar sosial hjelp har en større sannsynlighet for å bli fattig som voksen, så er det fortsatt bare et mindretall. De fleste som vokser opp i fattigdom som barn, blir ikke fattige som voksne i Norge (Brodtkorb & Rugkåsa., 2019, s. 194).

Den kjente sosialantropologen Oscar Lewis skapte et begrep kalt fattigdomskultur etter hans studie på fattige mennesker i gettoer i storbyer i Mexico, New York og Puerto Rico. Han mente at det var en universell kultur blant de fattige der de hadde en særegen kultur og holdninger. Disse holdningene var nemlig stabile og forflyttet seg over fra generasjon til generasjon. Han mente at dette resulterte i at familier ble fanget i fattigdom ved at disse synspunktene ble overført mellom generasjoner. Selv om du tok vekk årsakene til fattigdommen, ville de forbli fattig grunnet kulturen (Brodtkorb & Rugkåsa., 2019, s. 196). Ved å se på barn som har vokset opp i slummen kunne man se at når de har blitt seks-syv år, har de som regel skaffet seg de grunnleggende holdninger og verdiene og disse kan forhindre forandring i levekår eller å benytte de mulighetene de kanskje har i livet. Lewis mente at man kunne se personenes påvirkning på et individuelt nivå. Ved å se på personenes hjelpeløshet, avhengighet og underlegenhet, kunne man se de hadde mangler når det kom til impulskontroll og manglende evne til å planlegge hvordan fremtiden ser ut. Ved å se på dette kunne man se at fattige mennesker skilter seg ut fra normen ved mangel på kvalifikasjoner og moralske normer og verdier. Selv om forskning i nåtiden ikke har klart å bekrefte disse funnene, finnes fortsatt denne ideen om fattigdomskultur i mange menneskers oppfatning av begrepet fattigdom (Brodtkorb & Rugkåsa., 2019, s. 197).

4.2 Tidligere forskning på fattigdom i barnevernet

Utfordringer rettet mot levekår står for en vesentlig del av problemene for familier som får bistand og hjelp fra barnevernet. Selv om familier med lav inntekt og utfordringer rettet mot levevilkår er overrepresentert, er det likevel varierende hva salgs ansvar barnevernet tar rundt disse problemstillingene. Selv om det er NAV som har et tydeligere og formelt ansvar for å sikre levevilkår i en familie er det fortsatt viktig at barnevernet spiller en rolle ettersom NAV snakker i svært liten grad med barn direkte. De som velferdstjeneste henter inn oftest informasjon om barn fra foreldrene som gjør at NAV kan få et feil syn og gå glipp av informasjon rundt barns situasjon i deres perspektiv. I en forskning gjort hevder Ask og Sagatun at NAV har som primæroppgave å få barn ut i arbeid selv om dette går på bekostning av barnets situasjon. Med dette er det svært viktig å kunne se på hvordan NAV og spesielt barnevernstjenesten ser på sitt ansvar for å hjelpe barn og familier som har lav inntekt. Det er også viktig å se på hva slags kunnskap disse sitter med rundt barnets perspektiv slik at man får informasjon på hvordan det er å vokse i opp fattigdom av barns erfaringer og at det blir fanget opp. Studien til Barkved og Jørgensen har nettopp dette i fokus med utgangspunkt i datamateriale fra to fokusgruppeintervju der den ene setter søkelys på Nav og det andre på barnevernet (Barkved & Jørgensen, 2023, s. 21).

Ettersom min problemstilling handler konkret om barnefattigdom og barnevernets relevans for dette så har jeg valgt å fokusere på barneperspektivet i barnevernet og ikke i Nav. I studien intervjuet de barnevernstjenestene og der kom det frem at barns medvirkning og barneperspektivet stod sterkt. Barnevernets fokus er å få frem stemmen til barnet og de snakker ofte og mye med barn. Barns medvirkning er lovfestet og stiller strenge krav til dokumentasjon av dette, og i den siste tiden har det vært et økt fokus på nettopp det å få frem barnets stemme. I studien kommer det frem at barns erfaringer med levekår sjeldent er et tema i samtaler med barn. Ifølge informantene er en årsak til dette at de ansatte mangler rutiner for å snakke med barn og foreldre om den materielle siden ved omsorgssituasjonen. Gjennom en undersøkelsesfase er ikke økonomi og levekår et sjekkpunkt og dermed er det tilfeldig ut ifra den enkelte saksbehandler om dette kommer opp som et tema eller ikke (Barkved & Jørgensen, 2023, s. 26). Barkved og Jørgensen viser også til en annen forklaring på hvorfor levekår ikke kommer ofte frem i samtaler med barn. Dette går inn på hva bekymringsmeldingen beskriver, og hva slags innhold det er i den. Dette er viktig ettersom barnevernstjenesten skal ikke undersøke mer enn nødvendig når de får en bekymringsmelding og innholdet i meldingene

handler som regel ikke om økonomi. Disse bekymringsmeldingene handler oftest om vold ellers omsorgssvikt. Med dette kan man se at hvis en bekymringsmelding ikke inneholder noe om levekår eller økonomi, vil undersøkelsesfasen trolig ikke gå inn på disse temaene dersom foreldre eller barn ikke selv problematisere det. Det er viktig å nevne at selv om økonomi ikke er et vanlig tema i en bekymringsmelding så ser barnevernet fortsatt på økonomi og levekår som en stor betydning for barnet og foreldrene. «økonomi er beina familien skal stå på» forklarer Lars som er leder i barnevernet. Videre forklarer informantene at fokuset på levekårsutfordringer som oftest kommer under tiltaksfasen, når de har blitt mer kjent med familien. Med dette ser man at det er et problem med at relasjonen til barnevernstjenesten og familien spiller en rolle på om tematikken rundt økonomi blir belyst eller ikke. Det betyr også at det kan være mange bekymringsmeldinger som blir sendt inn til barnevernet som ikke går videre fordi økonomi og levekår ikke er et tema (Barkved & Jørgensen, 2023, s. 27).

Hva forteller denne studien om hvordan Nav og barnevernet fanger opp barns erfaringer rundt fattigdom og hvordan det er å vokse opp i dette? I studien til Barkved og Jørgensen viser de til et resultat der begge tjenestene mangler retningslinjer for å sikre barnets perspektiv i arbeidet. Videre viser de til at det er en mangel på samarbeid mellom disse tjenestene og dette påvirket det helhetlige perspektivet til barnet rundt fattigdom. Selv om barnevernstjenesten setter barnets stemme høyt og dens mening for å belyse familien situasjon, ser man også fokuset på innhenting av informasjon ikke omhandlet levekår og den økonomiske situasjon. Studien viser også til mangel på rutiner i undersøkning av barnevernssaker. I tillegg virker det som at informantene mangler tilgang på gode hjelpetiltak som retter seg spesifikt mot økonomiske vansker og levekår. Dette er noe som kommer frem i flere studier og barnevernet har for lite faglig kunnskap rundt fattigdomsproblematikk. Problemet som dukker opp ved at barnevernet legger mindre vekt på levekårene er at de står i fare for å ikke kunne drøfte og konkludere med hvorfor en familie har problemer. Ved å ikke se på hvordan stresset foreldrene har med levekårene og hvordan dette påvirker foreldrenes funksjon, kan tjenesten heller ikke se hvordan dette forklarer omsorgssituasjonen til et barn (Barkved & Jørgensen, 2023, s. 31). Hvis man ser på hvordan dette påvirker foreldrene og familien kan man se på at når fattigdomsproblematikken ikke står sentralt, kan hjelpetiltak fra barnevernstjenesten oppleves som unyttige (Barkved & Jørgensen, 2023, s. 33).

Marianne Rugkåsa og Berit Bergheim har forsket på et emne som også går inn på dette temaet i en vitenskapelig publikasjon de publiserte i 2020 i Tidsskrift for velferdsforskning. Publikasjonen omhandler viktigheten av å involvere barn i bekjempelsen av fattigdom og kritiserer Nav for å ha hatt et for stort fokus på voksnes behov som går på bekostning av hensynet til barnets situasjon. Det har vært lite fokus på kartlegging av barns behov, og løsningene som har blitt presentert har ofte vært rettet mot hele familien, uten å ta hensyn til de behovene som hvert enkelt barn trenger (Bergheim & Rugkåsa, 2020, s. 158). Videre viser artikkelen til at Nav har hatt begrenset kontakt, oppmerksomhet og kunnskap rundt barna i familiene i systemet. Selv i Norge der de sosialpolitiske og juridiske føringene har barns medvirkning som et viktig punkt, varierer det i hvilken grad hvorvidt barn lyttes til og tas hensyn til i saker. Det finnes også en stor variasjon om informasjon rettet mot barns situasjon innhentes gjennom samhandling med barn eller om dette gjøres fra foreldre eller andre i barnets omgivelser. Barnevernstjenesten setter barnets stemme og medvirkning høyt, men Nav har ikke de samme føringene som gjør at de risikerer å gå glipp av viktig informasjon som kan gi et mer konkret bilde av familiens livssituasjon. Gjennom Barnekonvensjonens artikkel 12 og barneloven § 31 har barn rett på informasjon og mulighet til å kunne si sin mening før det blir tatt en avgjørelse som omhandler barnets liv (Bergheim & Rugkåsa, 2020, s. 159). Med dette er barns rett til å bli hørt juridisk bindende i Norge og dette er noe barn har rett til. Problemet er at offentlige institusjoner som skole, helsetjenester og barnehage har ofte lite kunnskap om familiens økonomiske situasjon og dette er noe som sjeldent blir tematisert. I denne artikkelen kommer det også frem at barnevernet også har lite søkelys på familienes økonomiske situasjon og levekår. Fattigdom som et begrep er ofte tabubelagt å snakke om der barn og foreldre ofte snakker vekk problematikken i familiens økonomiske vansker. Fattigdom har en stor påvirkning på ensomhet, mobbing, sosial isolasjon og svake skoleprestasjoner. Alle disse områdene forekommer i større grad i lavinntektsfamilier enn i andre familier. Familier som mottar sosiale tjenester over en lengre periode er spesielt utsatt (Bergheim & Rugkåsa, 2020, s. 159). I denne publikasjonen ble det konkludert med at en bedre inkludering av barn er et sentralt målområde. Gjennom at Nav får sin informasjon om barnas situasjon gjennom foreldre, så resulterer dette imidlertid ikke i kunnskap om barnas situasjon slik de selv opplever den. Gjennom å sjeldent snakke med barn og deres ønsker, behov og situasjon går man glipp av kunnskap i lys av barnets tanker og de fremstår ikke som selvstendige. Ved å snakke mer med barn vil helsetjenestene kunne få mer innhenting av kunnskap som faktisk speiler den situasjonen barn opplever og hva slags ønsker og behov de har. Dette vil kunne sikre barns psykiske og helsemessige situasjon. For å kunne få innsikt i og forståelse for barns erfaringer

og hva de opplever med å vokse opp i familier som lever i fattigdom så er det spesielt viktig å samhandle med barn. Ved en slik samhandling kan barns ønsker og behov bli ivaretatt på en bedre måte enn slik vi har gjort før (Bergheim & Rugkåsa, 2020, s. 167).

4.3 Hvordan spiller fattigdom og ressurser en rolle i skolesammenheng?

Hvis man ser på skolereformene til Norge siden krigen har det vært et sentralt fokus om å utjevne forskjeller i skolen som er basert på elevers sosiale bakgrunn. Etter all denne tiden har målet i liten grad blitt oppnådd og hjemmet har fortsatt en betydelig påvirkning i størrelsen av læringsutbyttet barna får på skolen. Når det kommer til familier som er ressurssterke i hjemmet ser man en stor forskjell i leseferdigheter og skolekarakterer sammenlignet med barn fra middelklassen. Et stort dilemma her er hvordan Norge som offisielt bærer preg av et ideal om likhet og sosial utjevning ikke klarer å kompensere for forskjeller i elevens hjemme bakgrunn. Siden 1950-tallet har forskning vist at foreldrens ressurser og posisjon i samfunnet spiller en rolle i valget barn og unge tar når det kommer til utdanning og skoleprestasjoner og at de er avhengige av foreldrenes ressurser. Hvis man ser på en hypotese rundt dette temaet så kan man se at skolen i økende grad har bidratt til å styrke de sosiale ulikhetene det siste tiåret. Den siste reformen har hatt fokus på nye arbeidsmåter som innebærer mer prosjektarbeid og aktiviteter styrt av elevene. For elevene betyr dette mer egenaktivitet og dette gir dermed et økt press på den enkelte. Problemet med dette er at slikt undervisningsopplegg der ansvaret for læring ligger på eleven, er best tilrettelagt for elever som er flinke på skolen og som i utgangspunktet klarer seg selvstendig. Med dette vil det være konsekvenser der ungdom vil i økende grad bli avhengig av foreldrenes evner og ressurser for å kunne få fullt faglig utbytte (Bakken, 2004, s. 84). Med dette kan barn som vokser opp i familier med lavere utdanningsnivå ha et vanskeligere utgangspunkt i forhold til barn som vokser opp i familier med utdanning. I 1992 og 2002 ble det utført en landsomfattende undersøkelse der fokuset var sosiale endringer over en tiårsperiode. Denne forskningen stilte spørsmål rettet mot skolesituasjon, karakterer og ulike aspekter ved familiebakgrunnen. Denne forskningen er spesielt relevant for min problemstilling ettersom den viser et syn på hvordan foreldrenes deltakelse i arbeidsmarkedet fører til ulikhet på skolen. Forskningen viste til også hvordan barn med foreldre i heltidsarbeid med ressurser oppnår noe bedre resultat på skolen i forhold til foreldre som jobber deltid eller ikke er i jobb (Bakken, 2004, s. 86).

Gjennom flere forskningsrapporter og en omfattende evaluering av Reform 97 konkluderte Haug at grunnskolen gir ikke en likeverdig opplæring til elever uavhengig av kjønn, evner, og foreldreøkonomi. I forskningen tar ikke skolen noe tilstrekkelig betraktning av elvens bakgrunn og utgangspunkt. Denne forskningen gjort av tidsskriftet for ungdomsforskning viser også til hvordan den sosiale ulikheten knyttet til elvens hjemme bakgrunn og ressurser ser ut til å øke (Bakken, 2004, s. 88).

4.4 Viktigheten i barns deltakelse i fritidsaktiviteter

I 2012 publiserte Anne Brita en artikkel som omhandler barns deltakelse og valg av organiserte fritidsaktiviteter når familiens økonomi er svak. Denne artikkelen bygger på intervju av 26 barn i alderen 11-13 år der temaet har vært hverdagslivet. Som barn er man i stadig utvikling der man skal gå fra minimalistiske leker i 4 års alderen til mer sosialt og strukturelt mer komplekse leker i senere alder (Thorød, 2012, s. 1).

Barnas hverdag kan deles inn i tre hovedaktiviteter som påvirker hvordan de bruker tiden sin. Familieliv og skole gir begrenset mulighet for barna til å styre tiden sin, mens fritiden gir dem større kontroll. Dette er en viktig arena for å danne vennskap og utforske ulike interesser. Forskning viser at fritidsaktiviteter har en stor innvirkning på barnas livskvalitet, og en studie kalt "Ung i Norge" fra 2004 viste at hele 71% av 13-åringene deltar i en form for organisert fritidsaktivitet. Det er imidlertid viktig å merke seg at nyere forskning kan tyde på at deltakelsen i fritidsaktiviteter går nedover, spesielt blant yngre barn, men det er begrenset med studier som undersøker dette. (Thorød, 2012, s. 1)

Fritid er noe som står sentralt i Norge og i en rapport fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet forklares fritid som en mulighet for utvikling og dannelse, der man får en mulighet for læreprosesser som har stor betydning for individets læring og kompetanse. Dette er en arena der barn og unge får en uformell læring som øker personlig utvikling og dannelse og det kan bli sett på som et supplement til den formelle læringen man har på skolen (Thorød, 2012, s. 2). Med dette regnes fritid som en viktig arena for barn og unge der de utvikler seg selv og skaper felles interesser og sosiale relasjoner. Barn som vokser opp i fattigdom viser at den sosiale deltakelsen er utsatt hvis man har foreldre med lave inntekter. En rekke arenaer

og aktiviteter som barn deltar i har en prislapp, men i studien til Sandbæk og Pedersen finner de at de fleste barn deltar i organisert fritidsaktivitet selv om økonomien er svak. Selv om de fleste barn deltar i organiserte fritidsaktiviteter er det fortsatt en stor gruppe som ikke deltar. Dette gjelder spesielt jenter med minoritetsbakgrunn, men det er også etniske norske barn fra familier med lav inntekt (Thorød, 2012, s. 3).

I Norge har det vært en økende utvikling av barn som lever i fattigdom og det kan ha negative konsekvenser på mange områder. Disse innebærer selvoppfatning, skoleresultater, helse og kognitiv utvikling. Hvis man vokser opp fattig er det også en stor økning i sjansen for å selv bli fattig som voksen. I Norge og internasjonalt er det ulike studier som viser til at deltakelse og sosial inkludering er områder som er svært sårbare hvis økonomien til en familie er svak. Dette er noe som blir mer tydelig når barn selv får muligheten til å snakke om sine erfaringer. Forbruk spiller en stor rolle i barns kultur og hverdag slik det er i den voksne verden. Dette gjør at hvis man ligger bak økonomisk så vil dette kunne påvirke barns liv. Det finnes mange ulike studier som belyser deltagelse i organiserte aktiviteter og hvordan dette er en arena for å kunne utvikle sosial kapital. Ved å se videre på hvordan økonomi spiller en rolle for å skape sosial kapital, så kan man se at dette vil kunne være et hinder for å styrke sin sosiale kapital og kan bidra til å ikke bli inkludert i ulike sosiale nettverk (Thorød, 2012, s. 4).

4.4.1 Hva styrer valg av aktivitet?

Uansett hva slags kommune du bor i finnes det ulike fritidsaktiviteter som er rettet mot barn og unge. Det vil variere hvor mange og hvor bredt disse aktivitetene er ut ifra kommunen, men uansett så er det mulig for barn å delta i en eller annen form for organisert fritidsaktivitet.

I denne artikkelen er fotball den fritidsaktiviteten som flest barn og unge deltar i, noe som gjenspeiles i studien som er gjort. Her ser man at det er vennestyrte valg for noen av aktivitetene og det er det som kan ha gjort barna interesserte i aktiviteten. Ved at noen i klassen er med i en eller annen aktivitet kan skape en interesse og gjør at andre barn også har lyst til å delta. Ved å ha en felles aktivitet med en venn eller bekjent så vil dette styrke båndet mellom vennene og gjøre dem sterkere. Gjennom å for eksempel delta i fotball vil en guttegjeng kunne utvikle seg

sammen og styrke en vennegjeng som et felleskap og fotballen vil fungere som et sosialt lim. Dersom en av disse guttene må slutte på fotballen grunnet de økonomiske kostnadene vil dette kunne svekke kameratene og barnet vil kunne miste dette sosiale fellesskapet (Thorød, 2012, s. 10).

Tilgjengelighet er også noe som spiller en sentral rolle når det kommer til valg av deltagelse i organiserte aktiviteter. Barn som bor på landet, vil som oftest prioritere å delta i aktiviteter som ligger i nærområdet uavhengig av hva venner og bekjente driver med. Ved å være med på organiserte aktiviteter som ligger langt unna spiller «vennekjøring» en rolle der man sitter på med hverandre. Dette kan hjelpe de som ikke er like ressurssterke der transportbehov spiller en rolle (Thorød, 2012, s. 13). Dette er barn der relasjonene de har rundt seg er viktig for å opprettholde den sosiale aktiviteten de driver på med. Med dette betyr det at noen av fritidsaktivitetene barn er med på avhenger av hvor stor sosial kapital de har. Ved å være med i disse «vennegjengene» får man tilgang til «vennekjøring» og styrker de støttepersonene man har i livet og styrker et sterkere bånd. Som nevnt i min teori del er sosial kapital ressursene man har på ulike nivåer gjennom nettverk, felles normer og verdier. Hvis barn ikke har denne tilgangen på sosial kapital i områder med dårlig tilgjengelighet vil dette kunne påvirke barnets valg rundt fritidsaktivitet og i noen situasjoner føre til at man ikke kan delta (Thorød, 2012, s. 5)

4.5 Barns rett til fritidsaktiviteter

I 2017 publiserte Yasaman Aalaei en artikkel i tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål som omhandler barnefattigdom i Norge og barns sosiale deltakelse i fritidsaktiviteter. Denne artikkelen går også inn på det rettslige rundt den usynlige gruppen i Norge, barn som lever i fattigdom. I Norge er barnefattigdom et problem som vokser der rundt 10 prosent av alle barn rammes av dette. Barn som lever i fattigdom finnes i mange ulike husholdninger der familiens bosted, yrkestilknytning, utdanning og etniske bakgrunn spiller en rolle. En spesielt viktig side med barnefattigdom er den muligheten barnet har til sosial deltagelse og fritidsaktiviteter. Det er ulike årsaker som påvirker hvor stor mulighet barn har til sosial deltagelse i fritidsaktiviteter, for eksempel kan dette være religion, kulturforskjeller eller hva slags synspunkt foreldrene har rundt idrett, men fattigdom er en viktig årsak til deltagelse

for barn. Gjennom forskning er det vist at barn kan få problemer rettet mot helse og sosial utvikling gjennom å vokse opp i familier med vedvarende økonomiske problemer. Det er også en stor sannsynlighet for at fattigdommen følger barna i voksenlivet og at de selv vil slite økonomisk og sosialt (Aalaei, 2017, s. 240).

Hvis man ser på barnekonvensjonen artikkel 31 er dette den første menneskerettskonvensjonen som nevner noe om barnets rett til å kunne delta i fritidsaktiviteter. Denne konvensjonen går inn på barns rett til hvile, fritid, lek og fri deltakelse i kultur og kunstnerisk virksomhet. Som en medlemsstat av barnekonvensjonen har man et ansvar man er pliktet til å følge opp. Disse medlemmene er pliktet til å akseptere barnets rett til deltakelse i fritidsaktiviteter og dette er noe statene skal fremme og synliggjøre slik at dette blir tilgjengelig for barn. Barn har sosiale rettigheter i forhold til denne konvensjonen og staten har en plikt til å handle for å oppfylle disse rettighetene. Respekt står høyt og statene må avstå alle former der de griper inn og begrenser barnets sosiale deltakelse. De er dog pliktet til å innføre tiltak som er konkret rettet mot barnet der de sosiale rettighetene blir ivaretatt (Aalaei, 2017, s. 246). Med å se på dette så indikerer barnekonvensjonen art. 31 at alle barn har rett til å kunne delta i fritidsaktiviteter som er tilpasset den alderen barnet hører til. Problemet med barnekonvensjonen er at denne har blitt glemt og rettighetene som påfølges av artikkelen har fått lite fokus av medlemsstatene som har blitt med i barnekonvensjonen. Dette er noe barnekomiteen har uttrykt flere ganger om hvordan landene ikke oppfyller BK art. 31. I 2013 prøvde barnekomiteen å belyse Bk art. 31 ved å oppfordre landene til å følge opp rettighetene i henhold til artikkelen og øke ressursene rundt fritidsaktivitet slik at man kan forhindre forskjellsbehandling hos familier som ikke er økonomisk sterk (Aalaei, 2017, s. 248). Med dette vil barnekomiteen at artikkel 31 tas i betraktning når man setter i gang støttetiltak og at fritidsaktiviteter er en sentral del av disse tiltakene som skal sikre barnet en god utvikling. Et problem som dukker opp, er hvor stor rettigheten barn har til deltagelse og hvor store tiltakene skal være for å oppfylle denne retten. Dette har gjort at artikkelen åpner for skjønn og fleksibilitet og dermed påvirket barnas rett og hvor stor beskyttelse de har (Aalaei, 2017, s. 249).

4.5.1 I lys av Norsk lov

Hvis man ser på den nasjonale lovgivningen i Norge finnes det ingen bestemmelser som konkret fastslår barnas rett til å delta på fritidsaktiviteter. Som en barnevernspedagog skal man sette inn hjelpetiltak som skal bidra til positiv endring hos barnet eller i familien. Gjennom

barnevernloven §3-4, første ledd (bokstav B) skal det pålegges kompensierende tiltak når det er nødvendig for å sikre barnets omsorg eller beskyttelse. Dette kan gjøres ved å vedta et hjelpetiltak vedrørende fritidsaktiviteter uten samtykke av omsorgspersoner (Barnevernloven, 2023). Dette er noe som kan være aktuelt og relevant i familier der barna isoleres fra sosialisering på grunn av barnet og familiens bakgrunn. Selv om vi har en slik lovgivning som skal bidra til å styrke barnets rett til å delta i fritidsaktiviteter, er omfanget av lovgivningene begrenset som gjør at man ikke får et svar på hvordan dette skal gjennomføres. Utformingene av disse lovene er tynne som gjør at man må lese dette i sammenheng med barnekonvensjonen for å få et større bilde. Dette er faktorer som påvirker barnets rettigheter ved at det er lite forutsigbart for barnet og familien og at medlemsstatene og barnevernspedagoger benytter seg av skjønn svekker rettighetene (Aalaei, 2017, s. 253).

5.0 Diskusjon

Til nå har jeg presentert tidligere forskning og teori rundt barnefattigdom og hvordan dette blir tatt opp i barnevernstjenesten og Nav, videre har jeg vist til fritidsaktiviteters rolle i et barneliv og hvordan dette er lovfestet i barnekonvensjonen. Oppgaven vil drøfte videre problemstillingens relevans i barnevernsarbeid og hvordan dette påvirker barnefamilier i fattigdom.

5.1 Barnevernets rolle

Studien til Barkved og Jørgensen viser en side fra NAV og barnevernstjenesten der det er mangel på retningslinjer rundt barns erfaringer ved å vokse opp i fattigdom. De viser videre til at det finnes mangler på et samarbeid rundt tjenestene for å skape et helhetlig perspektiv på barnet. Dette er problemer som kommer frem selv ved at de setter barnets stemme høyt, spesielt i barnevernstjenesten. Det er sjeldent det er et sterkt fokus på å samle inn informasjon rundt den økonomiske situasjonen når bekymringsmeldingen ikke inneholder dette. Dette kan føre til at barnefamilier får en følelse av at hjelpetiltakene er unyttige ettersom barnevernstjenesten ikke får et bilde av hvordan levekårene kan føre til stress og påvirke foreldrenes funksjon (Barkved & Jørgensen, 2023, s. 31). Dette i seg selv vil føre til at barnevernstjenesten ikke oppfyller §1-1, første ledd som går inn på at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse

og utvikling skal få nødvendig hjelp. Ettersom barnevernet ikke ser barnets totale omsorgssituasjon og hvordan fattigdom kan være sentralt i dette, så har de heller ikke kartlagt de forholdene som påvirker barnet negativt (Studsrød et al., 2020, s. 140).

5.2 Hvordan fanges fattigdom opp i barnevernet?

«Økonomi er beina familien skal stå på» blir forklart i studien til Barkved og Jørgensen og dette er noe en leder i barnevernet forklarte dem. Hvorfor er det så vanskelig for barnevernstjenesten å belyse fattigdom når de selv forklare hvor viktig det er for en familie? De forklare videre at levekår i en familie kommer ofte senere i tiltaksfasen, når man har blitt kjent med familien (Barkved & Jørgensen, 2023, s. 27). Å belyse fattigdom som et problem i en familie er også presentert i forskningen jeg presenterte av Marianne Rugkåsa og Berit Bergheim. I artikkelen viser de til hvordan familier som sliter økonomisk ofte snakker problematikken og vanskene ned. Her ser man at begge teoriene som er belyst går inn på problematikken rundt fattigdom og hvordan man trekker dette inn som et aktuelt problem. Dette vanskeligjøres videre ved at hva som faktisk ligger i begrepet er åpent for tolkning. For disse familiene er det viktig å kunne se på fattigdomsbegrepet i sammenheng med det samfunnet man lever i (Brodtkorb & Rugkåsa., 2019, s. 174). Dette gjør at begge studiene er svært relevant på denne problemstillingen og spesielt hvordan begrepet fattigdom blir tatt opp av NAV og barnevernstjenesten.

5.3 konsekvenser

Ved at disse barnefamiliene ikke får tiltak som angriper fattigdom så vil dette kunne ha konsekvenser. Ved å ha vedvarende lavinntekt har man økt sannsynlighet for alvorlige sosiale problemer. Dette kan påvirke barn ved at de havner i situasjoner der de må forsørge og ta vare på seg selv. Dette er noe som ikke skal forventes av et barn. Det kan også føre til sosiale, helsemessige og psykiske problemer (Brodtkorb & Rugkåsa., 2019, s. 192).

Hvis vi ser problematikken i lys av artikkelen Anne Brita presenterte. Hun viser til viktigheten av fritid som en sentral del av barns hverdag. Dette er et av få områder der de har muligheten til å styre tiden sin selv. Dette er et viktig område for å danne vennskap og utforske ulike

interesser gjennom organiserte fritidsaktiviteter. Dette er en arena der barn og unge også får en uformell læring der personlig utvikling står sentralt (Thorød, 2012, s. 3). For å ha en slik utvikling trenger man å være en del av oppvekstmiljøer og man utvikler seg gjennom de miljømessige forholdene over tid (Tetzchner, s. 23). Med dette er det svært relevant å se på hvordan barns deltakelse i fritidsaktiviteter spiller en rolle, spesielt i lys av barnevernstjenesten og hvordan dette er aktuelt for meg som barnevernspedagog. Fritiden til et barn er noe som også blir sett på som et supplement til den formelle læringen man har på skolen. Ved å vokse opp i fattigdom ser man at den sosiale deltakelse er utsatt hvis man har foreldre som har lav inntekt (Thorød, 2012, s. 3).

Det er viktig å se problemstillingen i lys av bakken sin forskning vedrørende læringsutbytte på skolen og sammenhengen mellom familiens ressurser. Som fremvist i min teori del ser man at skolen utvikles til å bli en arena der prosjekt arbeid og aktiviteter står sentralt. Problemet med dette er at man ser at barn blir avhengig av familiens ressurser ettersom skolen skaper et økt press mot den enkelte. Barn blir avhengig av foreldrenes evner og ressurser for å få et faglig utbytte (Bakken, 2004, s. 84). Med dette ser man at barn som vokser opp i fattigdom i familier med svakere ressurser, kan oppleve konsekvenser på formell og uformell læring gjennom skole og fritidsaktiviteter. Ved å se på dette i lys av sosial arv kan man se at dette kan styrke en sammenheng mellom utdanningsnivået til generasjoner. Ettersom det finnes en sammenheng mellom utgangspunktet man har på skolen ut i fra hva slags familie man kommer fra i lys av utdanning, så kan man se at dette vil kunne i verste fall overføre dette videre til neste generasjon. Dette kan være ved at barn fra familier som ikke har utdanning vil ha en vanskeligere skolegang og i verste fall føre til at de ikke tar noe utdanning (Halvorsen et al., s. 188).

5.4 Hvordan kan dette forbedres?

Som en barnevernspedagog skal man skape ulike hjelpetiltak som skal bidra til positiv endring hos barnet eller familien. Selv med en slik lovgivning og barnekonvensjonen artikkel 31 er det fortsatt lite forutsigbarhet for barn og barnefamilier rundt tiltakene ettersom skjønn spiller en rolle i lovverkene og dette svekker rettighetene til familiene. Barnekonvensjonen artikkel 31 sier at alle barn har rett til å kunne delta i fritidsaktiviteter tilpasset individets alder og det er viktig for en barnevernspedagog å se dette i sammenheng med lovverket rundt hjelpetiltak. Ved

å bruke denne artikkelen når man setter i gang støttetiltak, vil man kunne legge til rette for at barn også for en bedre utvikling (Aalaei, 2017, s. 249).

Et viktig område er hvordan barnevernstjenesten kan øke sin innhenting av informasjon vedrørende barnets tanker rundt levekårene. Dette vil kunne gi et bredere bilde av barns psykiske og helsemessige situasjon. Ved å ha et slikt fokus vil også barnets behov bli kartlagt klarere og det kan føre til at barnevernstjenesten kan komme med hjelpetiltak som er egnet for barnets og foreldrenes behov jf. Bvl. §3-1 (barnevernloven, 2023).

6.0 Oppsummering og avslutning

Oppgaven vil nå avslutte med en oppsummering av det som er mest sentralt og svare på problemstillingen. Det vil også bli belyst hvorfor dette er spesielt relevant for min profesjon som barnevernspedagog og viktigheten av et helhetlig syn rundt familien. Ved å se på tidligere forskning og teori som er blitt presentert i denne oppgaven vil man se at temaet fattigdom kan være komplekst og vanskelig å få frem.

Oppgavens drøftelse viser til at barnefattigdom kan være skadelig for barnet. Dette er spesielt i utviklingen til et barn gjennom fritid, formell og uformell læring. fritid er et av de få områdene barn kan styre sin hverdag i er det viktig at muligheten til fritidsaktiviteter finnes der. Dette er en viktig arena for å danne vennskap og utforske interesser. Gjennom forskning ser man at fritidsaktiviteter har en stor innvirkning på barnas livskvalitet (Thorød, 2012, s. 1). Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet viser videre til at fritid for barn er en mulighet for utvikling og dannelse, der man får en mulighet for læreprosesser som igjen har en stor betydning for individets læring og kompetanse. Gjennom dette vil barn kunne styrke sin personlige utvikling. Ved å vokse opp i en familie med lav inntekt ser man at den sosiale deltagelsen gjennom fritidsaktiviteter påvirkes og er utsatt. Denne uformelle læringen kan bli sett på som et supplement til den formelle læringen man får fra skolen (Thorød, 2012, s. 2). Ved å se på forskningen til Bakken fra 2004 ser man også at den formelle læringen kan også påvirkes av fattigdom. I nyere tid har det blitt mye press på eleven selv for læring gjennom prosjektarbeid og aktiviteter styrt av læreren. Dette er områder der barn kan bli avhengige av

foreldrenes evner og ressurser til å få fullt faglig utbytte (Bakken, 2004, s. 84). Med dette har skolen blitt et område der elever er avhengige av foreldrenes evner og ressurser for å kunne få et fullt faglig utbytte. Barn som vokser opp i familier med lavere utdanningsnivå og ressurser har et vanskeligere utgangspunkt i forhold til familier med sterkere ressurser (Bakken, 2004, s. 86). Med dette ser man at fritid, den formelle og uformelle læringsarenaen til et barn kan bli påvirket ved å leve i fattigdom med foreldre med mindre ressurser og utdanning. Som nevnt tidligere blir det lagt stor vekt i Norge på å bryte den sosiale arven. Ved at barn begrenses til å utvikle sine interesser og faglig utbytte både i fritiden og på skolen ut i fra familiens ressurser, vil dette kunne være et problem som kan føre til at den sosiale arven går videre. Selv om ikke alle barn som vokser opp fattig blir det i voksen alder, er det fortsatt fire ganger så høyere sannsynlighet for at nødvendigheten til sosialtjenester føres videre i generasjoner. De fleste barn som vokser opp fattig i Norge som barn, blir ikke fattige som voksne, men det er viktig å forsøke å bryte denne arven (Brodtkorb & Rugkåsa., 2019, s. 194).

Videre viser oppgaven en side av barnevernstjenesten der skjønn og vurderinger ofte blir brukt uten å ha for stort fokus på barnekonvensjonen når det kommer til rettigheter for organiserte fritidsaktiviteter for barn og unge. Ved å bruke barnevernloven og se den i lys av barnekonvensjonen vil man kunne få et større bilde av rettighetene til barn og hvordan hjelpetiltak skal brukes for å bedre dette. Som nevnt er det sjeldent økonomi er et tema i barnevernstjenesten hvis det ikke blir belyst i en bekymringsmelding. Dette fører ofte til at det blir lagt mindre vekt på fattigdom og ressurser og det vil igjen føre til at barnevernstjenesten ikke får drøftet og konkludert med hvorfor en familie har problemer (Barkved & Jørgensen, 2023, s. 31). Det som gjør dette svært relevant for min profesjon som barnevernspedagog er at hvis man ikke ser barnets totale omsorgssituasjon og hvordan fattigdom kan være sentralt i dette, så har de heller ikke kartlagt de forholdene som påvirker barnet negativt (Studsrød et al., 2020, s. 140). Barnevernet er lovpålagt å komme med hjelpetiltak som er egnet for barnets og foreldrenes behov jf. Bvl. §3-1 (barnevernloven, 2023).

7 Litteraturliste

Alalaei, Y. (2017). Den gode barndom – også for barn i fattige familier? Om barnefattigdom i Norge og retten til deltakelse i fritidsaktiviteter. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 15(3), 239-256.

<https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/issn.0809-9553-2017-03-05>

Bakken, A. (2004). Økt sosial ulikhet i skolen?. *Tidsskrift for Ungdomsforskning*, 4(1). Hentet fra <https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1142>

Barkved, A. V. & Jørgensen, T. (2023). Korleis vert barns erfaringer med å vekse opp i fattigdom fanga opp av Nav og barneverntenesta?. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 100(1), 20-35. <https://doi.org/10.18261/tmb.100.1.3>

Barnevernloven. (2023). *Lov om barnevern*. (LOV-2022-06-17-45) Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97>

Bergheim, B. & Rugkåsa, M. (2020). Betydningen av barns deltakelse i bekjempelse av fattigdom. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 3, 157-169. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-2052-2020-03-01>

Brodtkorb, E. & Rugkåsa, M. (2019). *Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene*. (3. utg.). Gyldendal akademisk.

Bø, I. (2020). *Barnet og de andre. Nettverk som pedagogisk og sosial ressurs*. (5. utg.). Universitetsforlaget.

Christiansen, Ø. & Kojan, B. H. (2020). *Beslutninger i barnevernet*. Universitetsforlaget.

Dalland, O. (2021). *Metode og oppgaveskriving*. (7. utg.). Gyldendal akademisk.

Halvorsen, K., Stjernø, S. & Øverbye, E. (2016). *Innføring i helse- og sosial- politikk*. (7. utg.). Universitetsforlaget.

Stamsø, M. A. (2018). *Velferdsstaten i endring. Om Norsk helse- og sosialpolitikk*. (3. utg.). Gyldendal akademisk.

Statistisk sentralbyrå. (2022, 6. juli). *Barnevern: Barn og unge med barnevernstiltak*.
<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/barnevern>

Statistisk sentralbyrå. (2022, 28. november). *Barnevernsinstitusjoner*.
<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/barnevernsinstitusjoner>

Statistisk sentralbyrå. (2023, 24. januar). *Færre barn med vedvarende lavinntekt i 2021*.
<https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/faerre-barn-med-vedvarende-lavinntekt-i-2021>

Studsrød, I., Paulsen, V., Kvaran, I. & Mevik, K. (2020). *Barnevernspedagog: En grunnbok*. Universitetsforlaget.

Tetzchner, S. V. (2012). *Utviklingspsykologi*. (2. utg.). Gyldendal akademisk.

Thorød, A.B. (2012). Er det for dyrt? Om barns deltakelse og valg av organiserte fritidsaktiviteter når familiens økonomi er svak. *Fontene forskning*. 12 (1), 19 – 31.
https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/bitstream/handle/11250/138765/Thorod_2012_Er.pdf?sequence=1&isAllowed=y